

[...]

Nathan: Çok eski zamanlarda doğuda bir adam yaşarmış. Onun, kendisini çok seven birinin verdiği, paha biçilmez bir yüzüğü varmış. Yüzüğün taşı, içinde yüz güzel rengin oynadığı bir opalmış, hem de onu bu güvenle taşıyanı, insanlar ve Tanrı katında beğenilir kılmak gibi gizli bir güç varmış bu yüzükte. Bu doğulu adamın, bu yüzden onu parmağından çıkarmayışında ve sonsuzluğa dek onun kendi soyunda kalmasına çalışmasında şaşılacak bir şey yok elbet! Öykü şöyle. Yüzüğü oğullarından en çok sevdiğine bırakmış ve onun da bunu en sevdiği oğluna bırakmasını vasiyet etmiş; büyük ya da küçük oluşlarına bakılmadan, oğulların en sevileni yüzüğün sayesinde hep, o soyun başı, hükümdarı olurmuş. Anlıyor musun beni Sultanım?

Salaheddin: Anlıyorum seni. Devam et!

Nathan: Böylece yüzük, oğuldan oğula geçmiş, sonunda, üç oğlu olan bir babaya kalmış; oğulların üçü de babanın sözünden çıkmazlarmış, o da bu yüzden, her üçünü aynı şekilde sevmekten kendini alamazmış. Yalnız bazen biri, bazen öteki, bazen de üçüncüsü, onunla baş başa kalıp, onun sevgi dolu yüreğini diğerleriyle paylaşmadığı zamanlarda yüzüğe layık görünürlermiş, baba da bu günahsız zaafı yüzünden yüzüğü her üçüne de vaat etmiş. Bu durum böyle sürmüş gitmiş. Ama sonunda ölüm vakti gelince bu iyi baba, ne yapacağını bilemez olmuş. Oğullarından kendine ümit bağlamış ikisini kırmak ona acı geliyormuş. Ne yapsın? Gizlice, bir sanatçıyı çağırmış, ona yüzüğünün aynısından iki tane daha ısmarlamış; bu yüzüklerin kendi yüzüğünün tıpkısının aynısı olması için ne masraftan ne de emekten kaçınmaması-

nı söylemiş. Sanatçı da bunu başarmış. Yüzükler geldiği zaman, baba bile onları kendi yüzüğünden ayırt edememiş. Sevinç ve neşe içinde oğullarını, tek tek, yanına çağırılmış, her birisine ayrı, ayrı hayır dua etmiş ve birer yüzük vermiş, sonra da ölmüş. Dinliyor musun, Sultanım?

Salaheddin: *(Şaşırmıştır, ona arkasını döner.)* Dinliyorum, dinliyorum! Masalını bitir artık. Sonuna geldik mi?

Nathan: Sonuna geldim. Çünkü bundan sonra olacaklar ortada zaten. Baba ölür ölmez, her biri yüzüğüyle çıkagelmiş ve her biri soyunun prensi olmak istemiş. Araştırıp, kavga edip, dava etmişler, boşuna! Gerçek yüzüğün hangisinde olduğunu kanıtlamak olanaksızlaşmış! *(Sultanın cevabını bekleyerek biraz sustuktan sonra)* Hemen hemen bizim gerçek dini bilmemiz kadar olanaksız.

Salaheddin: Nasıl? Benim sorumun karşılığı bu mu?

Nathan: Bu, sadece babanın birbirinden ayırt edilmesinler diye yaptırdığı yüzükleri, doğru olarak ayırt etmeye kalkışamadığım için dilediğim özürdür.

Salaheddin: Yüzükler! Şaka etme benimle! Sana saydığım dinlerin kılık kıyafetten yemek içmeye kadar birbirinden kolaylıkla ayırt edilebileceğini sanıyordum.

Nathan: Ama yalnız üzerine kuruldukları esaslar bakımından böyle değiller. Çünkü hepsi öyküler üzerine kurulmuyorlar mı? Yazılı ya da anlatılarak gelen öykülere. Öykülerin de sadece sadakat ve inançla benimsenmeleri gerekmez mi? Öyle değil mi? Evet, kimin sadakatinden, inancından şüphe

edilmez? Kendin gibi olanların değil mi? Kanından olduklarımızın değil mi? Çocukluğumuzdan beri bize karşı sevgilerini kanıtlamış olanlarınkinin değil mi? Aldatılmanın bizim için faydalı olacağı yerlerde bile, bizi asla aldatmamış olanlardan değil mi? Nasıl olur da ben, babama, senin babana inandığından daha az inanabilirim? Ya da bunun tersi? Benim dedelerimi yalancı çıkarmamak için, kendi dedelerini yalancılıkla suçlamayı isteyebilir miyim? Ya da tersini? Aynı şey Hıristiyanlar için de böyledir. Değil mi?

Salaheddin: *(Allah için, adam doğru söylüyor. Susmam lazım.)*

Nathan: Yine bizim yüzüklere dönelim. Dediğim gibi: Oğullar birbirlerinden davacı olmuşlar; her biri yargıç karşısında, yüzüğü babasının kendi eliyle vermiş olduğuna yemin etmiş ki bu doğrudu! Ve çok daha önceden, bir gün yüzüğün verdiği haklara sahip olacaklarına babalarının söz verdiğini eklemişler ki bu da daha az doğru değildir! Hepsi de babalarının kendilerine karşı ikiyüzlülük etmeyeceğini kesin olarak söylemiş; böyle sevgili bir babadan şüphe etmektense, başka konularda dürüstlükleri şüphe götürmeyecek kardeşlerin, bu konuda sahtekâr olduklarının kabul edilmesi gerektiğini, haini meydana çıkarıp, ondan öç alacağını söylüyormuş her biri.

Salaheddin: Peki ya yargıç? Yargıcın ne söylediğini duymayı çok istiyorum. Anlat!

Nathan: Yargıç şöyle demiş: Eğer babanızı hemen buraya getirmezseniz, sizi huzurumdan kovarım. Benim işimin bilmece çözmek olduğunu mu sanıyorsunuz? Yoksa yüzük ağzını

açıp konuşuncaya kadar burada bekleyecek misiniz? Ama durun! Duyduğuma göre gerçek yüzüğün sevdirmeye, Tanrı ve insanlar katında beğenilir hale getirmeye gibi sihirli bir gücü varmış. İşte bu bir karara varmamızı sağlayabilir! Çünkü sahte yüzükler bunu başaramayacaktır! Haydi. İçinizden ikisi hanginizi en çok seviyor bakalım? Söyleyin! Susuyor musunuz? Yüzükler yalnız insanın içinde mi etkili oluyor? Dışarıdan bir şey belli olmuyor mu? Her biriniz, sadece kendini mi seviyor en çok? Ah, siz içinüz de aldatılmış sahtekârlarsınız. Her ününüzün de yüzüğü sahici değil. Herhalde gerçek yüzük kaybolmuş olacak. Kaybolduğunu gizlemek, yerine, yenisini koymak için de babanız bir yerine üç tane yaptırmıştır.

Salaheddin: Harika! Harika!

Nathan: Yargıç bundan sonra şunları söylemiş: Eğer yargı yerine bir öğüt vermeme istemiyorsanız; gidin buradan! Ama benim öğüdüm şu: Bu işi olduğu gibi bırakın. Her biriniz yüzüğünü babasından aldığına göre; her biriniz kendi yüzüğünün gerçek yüzük olduğuna inansın. Belki de babanız, bir yüzüğün kayıtsız şartsız egemenliğini soyunun içinde artık daha fazla sürdürmek istememiştir! Hiç şüphesiz sizin her içinüzü de sevmiş, eşit sevmiştir. Birinizi gözetip ikinizi ezmek de istememiştir. Haydi bakalım! Her biriniz çıkarsız ve ön yargılardan arınmış sevginin peşinden koşun! Her biriniz yüzüğünün taşıdaki gücü göstermek için ötekilerle yarışın! Bu güce tatlılıkla, iyi geçinmekle, iyilik etmekle, Tanrı'ya içten bağlılıkla katkıda bulunsun. Eğer taşın gücü o-

ğullarınızın oğullarının oğullarında kendini gösterirse. o zaman, binlerce bin yıl sonra yine bu kürsünün karşısına gelin. O zaman, benden daha bilge biri bu makamda oturacak ve kararını bildirecektir! İşte adil yargıç bunu söylemiş.

Salaheddin: Tanrım! Tanrım!

Nathan: Salaheddin, eğer sen kendini, sözü edilen bilge yargıç olarak görebiliyorsan...

Salaheddin: (*Nathan'ın yanına koşar, onun elini tutar ve sahenin sonuna kadar bırakmaz.*) Ben toz muyum? Ben hiçbir şey değil miyim? Ah Tanrım!

Nathan: Ne oldu, Sultanım?

Salaheddin: Nathan, sevgili Nathan! Senin yargıcının binlerce bin yılı henüz daha geçmedi. Onun yargıç kürsüsü benim değildir. Git! Git! Ama dostum ol!

Quelle:

Gotthold Ephraim Lessing: Bilge Nathan. Çeviren: Hayrullah Örs.

Günümüz Türkçesine Sadeleştiren: Mahmure Kahraman. Ankara 1999. S. 86 - 91.